

Osud židovských dětí počas holokaustu na príklade príbehu záchrany Elżbiety Ficowskiej

Martyna Grądzka-Rejak | Piotr Trojański

Úvod pre učiteľa

Plán tejto hodiny vychádza z rozhovoru s Elżbietou Ficowskou a príbehu jej záchrany počas 2. svetovej vojny. Pripravený je pre študentov vo veku 14 rokov a viac. Diskutovaný predmet umožňuje, aby sa mohol používať na interdisciplinárnych hodinách dejepisu, kultúry, materinského jazyka, etiky, výuky o médiách a spoločenských vied. Materiál je rozdelený do troch častí: samotný plán hodiny (priebeh hodiny), súbor podkladových/zdrojových materiálov a pracovný list s cvičeniami, s ktorými sa bude na hodine pracovať v skupine alebo individuálne.

Pokyny

Tento plán obsahuje päť zdrojových materiálov a pracovný list s cvičeniami. Navrhovanú štruktúru hodiny, ako aj použitie zdrojov a cvičení je možné upraviť. Bude potrebné zariadenie na prehranie videa so zaznamenaným rozhovorom. Okrem toho bude užitočné, ak budú mať študenti v priebehu hodiny zabezpečený prístup na internet a budú môcť používať svoje mobilné zariadenia.

Učebné ciele

Študent:

- oboznámi sa s ťažkou situáciou európskych Židov vrátane detí počas nemeckej okupácie,
- dokáže opísať rôzne stratégie prežitia židovských detí počas 2. svetovej vojny,
- oboznámi sa s rôznymi formami pomoci, ktorej sa židovským deťom počas holokaustu dostalo, a bude to vedieť preukázať príbehmi ľudí, ktorí pochádzali z rôznych krajín Európy,
- pochopí význam a dôležitosť svedectiev tých, ktorí holokaust prežili.

Získané zručnosti

Študent bude vedieť:

- analyzovať podkladové texty, štatistické údaje a fotografie,
- poukázať na prepojenie príčiny a následku pri historických faktoch,
- zostaviť nezávislú argumentáciu.

Učebné metódy

- myšlienková mapa
- diskusia, ktorú vedie učiteľ
- práca v skupine
- debata
- analýza zdrojových materiálov, rozhovoru a fotografií s použitím vizuálneho myslenia a techník SOAPStone¹⁾
- individuálna práca s cvičeniami

Učebné pomôcky

- súbor podkladových/zdrojových materiálov
- pracovné listy
- pedagogické materiály pre učiteľov:
 - rozhovor s Elżbietou Ficowskou: <https://www.youtube.com/watch?v=F7EyELocpHc&t=15s>
 - katalóg z výstavy *Medzi životom a smrťou: Príbehy záchrany počas holokaustu*
- tabule alebo flipčarty, zvýrazňovače alebo krieda
- veľké hárky papiera/farebné papiere
- počítač s prístupom na internet a projektor alebo interaktívna tabuľa

¹⁾ SOAPStone je skratka, ktorá vznikla z počiatočných písmen slov Speaker (rečník), Occasion (príležitosť), Audience (publikum), Purpose (cieľ), Subject (predmet) a Tone (tón, spôsob reči). Dotazník SOAPStone nájdete v Cvičení 5.

Plán hodiny

Úvod

1. Rozdajte zdroje a pracovné listy. Potom študentov požiadajte, aby si prečítali úvodný text „Prerušené detstvo: osud židovských detí počas 2. svetovej vojny“ (**Zdroj A**) a potom na základe prečítaného vytvorili myšlienkovú mapu. Zdôraznite, že ide o špeciálny spôsob poznámkovania s cieľom lepšie porozumieť textu a usporiadať si informácie podľa individuálnych potrieb každého študenta. Keď toto cvičenie dokončia, požiadajte vybraných študentov, aby zodpovedali nasledujúce otázky, pričom budú pred triedou používať svoju myšlienkovú mapu:
 - Aké boli štádiá života a postup vyhladzovania židovských detí počas vojny?
 - Aké faktory podmieňovali denný život židovských detí v gete?
 - Ako sa zmenilo postavenie detí v rodine počas života v gete?
 - Aká bola šanca židovského dieťaťa, aby prežilo?

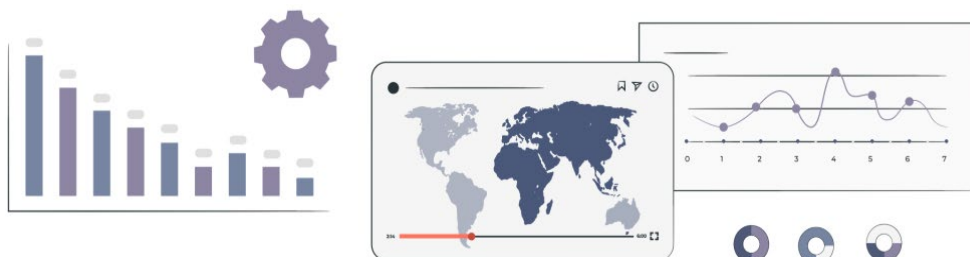
Keď budete hodnotiť prácu študentov, tak zdôraznite, že počas 2. svetovej vojny nemeckí nacisti odsúdili celé židovské obyvateľstvo na smrť. Veľmi silné sú najmä zážitky židovských detí, pretože tie sa nedokázali brániť a potrebovali starostlivosť a podporu dospelých.

Ak sa chcete dozvedieť viac

„Deti holokaustu“ je združenie preživších holokaustu, tých, ktorí boli pri vypuknutí 2. svetovej vojny mladší ako 13 rokov alebo sa narodili v priebehu vojny. Pre svoj židovský pôvod sa stali cieľom vyhladzovania zo strany nemeckých okupantov, väznenia v getách, koncentračných táborech a táborech smrti alebo museli tajiť svoju identitu.

Webová stránka: <https://dzieciholocaustu.org.pl/>

2. Povedzte študentom o predmete hodiny a jej cieľoch, poukážte na to, že bude zameraná na príbeh Elžbiety Ficowskej, jedného z detí, ktoré unikli holokaustu.

Nové informácie/nové učivo

1. Ukážte študentom **Zdroj B** a povedzte im, aby si fotografiu dobre pozreli, potom ju analyzovali a jednotlivo odpovedali na tri otázky v **Cvičení 1**.

Tieto otázky používajú **techniku vizuálneho myslenia**, ktorá rozlišuje medzi tým, čo študenti vidia, a tým, čo by radi zistili. Na základe prirodzenej zvedavosti študentov ich táto technika nabáda, aby boli všímavými pozorovateľmi, ale zároveň ich vyzýva na zamyslenie a reflexiu.

2. Keď študenti cvičenie dokončia, opýtajte sa ich, či chcú svoje odpovede prezentovať pred spolužiakmi. Na záver im povedzte príbeh o lyžičke na fotografii a zdôraznite význam, ktorý pre Elžbietu Ficovskú mala. Použite na to úryvok z jej spomienok:

„Nikdy som nevidela fotografiu svojej mamy ani otca. Ani jednu. Všetky sa stratili v gete. Mojm rodným listom je malá strieborná lyžička.“

3. Požiadajte študentov, aby si prečítali **Zdroj C** a **Zdroj D** a potom napísali štyri najdôležitejšie udalosti v živote Elžbiety Ficovskej (**Cvičenie 2**). Keď to urobia, tak študentov požiadajte, aby ich v chronologickom poradí napísali na tabuľu (alebo flipčart). Opýtajte sa ich potom, ktorá z tých udalostí mala na život prežívšej najväčší vplyv a prečo. Potom im povedzte, že sa dozvedia ešte viac podrobností o jej živote z úryvku rozhovoru, ktorý si o chvíľu vypočujete. Predtým ich však požiadajte, aby urobili **Cvičenie 3** – aby napísali, čo by sa ešte chceli o živote Elžbiety Ficovskej dozvedieť.
4. Študentov rozdeľte do dvoch skupín a požiadajte ich, aby si prečítali **Cvičenie 4** (Skupina I) a **Cvičenie 5** (Skupina II). Povedzte im, že pokiaľ budú ten rozhovor sledovať, tak si môžu sami vyplniť dotazníky o analýze zdrojov, ktoré sú uvedené v cvičeniach.
5. Prehrajte rozhovor s Elžbietou Ficovskou. Počas prehrávania videa a po ňom by mali študenti urobiť **Cvičenie 4** (Skupina I) a **Cvičenie 5** (Skupina II).
6. Študentov požiadajte, aby o svojich odpovediach diskutovali v skupine a potom pred triedou predniesli svoje výsledky. Cieľom je urobiť kritickú analýzu primárneho zdroja (rozhovoru) použitím dvoch rôznych dotazníkov o analýze zdrojov, ktoré vypracovala Nadácia Šoa Univerzity Južnej Kalifornie (USC Shoah Foundation) (*Šoa je hebrejský výraz pre skazu, zničenie. Používa sa ako ekvivalent výrazu holokaust, ktorý pochádza z gréčtiny. Pozn. prekl.*). Dotazníky slúžia na výučbu spôsobu, ako používať záznamy svedkov ako súčasť projektu²⁾. Na záver sa študentov opýtajte, ktorý z dotazníkov bol pre nich užitočnejší alebo ktorý ich viac naučil.

2) Viac nájdete na: <https://iwitness.usc.edu/educatorresources>.

7. Poskytnite študentom citáty z rozhovoru s Elžbietou Ficowskou (**Zdroj E**) a požiadajte ich, aby si vybrali jeden citát a potom vo dvojiciach diskutovali o význame vybraného citátu. Požiadajte ich, aby sa vyjadrili:
- čo tieto citáty hovoria o osude židovských detí počas holokaustu,
 - aké boli možnosti prežitia a spôsoby, ako ich zachrániť,
 - akí boli ľudia, ktorí hľadali úkryt, a ich záchrancovia,
 - akým dilemám (ťažkým situáciám) boli oni a ich najbližší vystavení,
 - o traume a hľadaní židovskej identity preživšími po skončení vojny.

Upriamte pozornosť študentov na citát z rozhovoru s Elžbietou Ficowskou:

„Myslím si, že väčšinou boli ľudia ľahostajní. Boli takí, ktorí ... boli zlí, ktorí nielenže nepomohli, ale, naopak, druhých udávali. Na niektorých ukazovali prstom, hovoriac Nemcom: Tu je Žid.“

Zdôraznite, že napriek tomu, že ju zachránili, Elžbieta stretla aj Poliakov, ktorí mali voči Židom veľmi negatívny postoj. Elžbietu Ficowskú ako dieťa odviezli z Varšavy, pretože susedia uvažovali, či by nemali Nemcom nahlásiť, že dievčatko môže byť Židovka.

Zhrnutie

1. Na tabuľu/flipčart napíšte nedokončenú vetu:

„Na základe rozhovoru s Elžbietou Ficowskou som premýšľal (o)/uvedomil som si, že/som pocítil/som pochopil...“

A požiadajte študentov, ktorí budú chcieť, aby vetu dokončili vlastnými úvahami, na ktoré doteraz na hodine prišli.

2. Na záver hodiny požiadajte študentov, aby povedali, aké posolstvo môže príbeh záchrany Elžbiety Ficowskej ponúknuť v dnešnej dobe. Na podnietenie diskusie môžete použiť nasledujúci citát z rozhovoru s ňou:

V tomto mojom príbehu je veľa svetla. Veľa optimizmu, pretože dokonca v takom pekle, v takých nehumánných podmienkach sa našli ľudia, ľudia so srdcom, ktorí vedia ľúbiť, ktorí majú snahu a vedia pomôcť. A je to veľmi dôležité, hlavne teraz, ak o tom svojim deťom poviete, aby nedostávali len to negatívne posolstvo, že tento svet je veľmi krutý a sám seba ničí, že ľudia vedia byť takí úplne skazení. Nie úplne.

Domáca úloha

Požiadajte študentov, aby si vyhľadali informácie o iných židovských deťoch a porovnali ich životopisy s príbehom záchrany Elžbiety Ficowskej, zamerali sa na to, čo majú spoločné a v čom sa líšia a ako nám môžu pomôcť pochopiť osud židovských detí počas holokaustu. Povedzte im, že také informácie môžu nájsť napríklad v katalógu z výstavy *Medzi životom a smrťou: Príbehy záchrany počas holokaustu*. Po prečítaní vybraných citácií z katalógu (**Zdroj F**) sa môžu študenti rozhodnúť, o ktorom príbehu by sa radi dozvedeli viac. Ďalej im navrhnite, aby skúsili hľadať príbehy preživších židovských detí na mieste, kde bývajú.

Partnera

Ústav pamäti národa (ÚPN) je verejnoprávna inštitúcia, ktorá na základe úloh zverených jej zákonom vykonáva úplné a nestranné hodnotenie doby neslobody na Slovensku v rokoch 1939 - 1989, analyzuje príčiny a spôsoby straty slobody, prejavy fašistického a komunistického režimu a ich ideológií, propaguje myšlienky slobody a obrany demokracie pred režimami podobnými nacizmu a komunizmu, sprístupňuje prenasledovaným osobám dokumenty o ich prenasledovaní a zverejňuje údaje o vykonávateľoch tohto prenasledovania.

ÚPN spolupracuje s obdobnými inštitúciami v Slovenskej republike aj v zahraničí, predovšetkým s archívami, múzeami, knižnicami, poskytuje verejnosti výsledky svojej činnosti, vydáva a šíri publikácie a audiovizuálne diela vrátane vlastnej tvorby dokumentárnych filmov, organizuje vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia, prednášky, výstavy, semináre, odborné konferencie a diskusné fóra.

Redaktorka obsahu: Urszula Bijoś | Preklad: Milica Hřebíčková | Korektúra: Jana Vinterová

Co-funded by
the European Union

Financované Európskou úniou. Texty vyjadrujú názory a stanoviská autorov a nemusia odrážať názory EÚ alebo Výkonnej agentúry pre vzdelávanie a kultúru (EACEA). Európska únia, ani financujúci orgán nezodpovedajú za tieto názory a stanoviská.

Zdroje

Zdroj A

Úvodná esej

„Prerušené detstvo: osud židovských detí počas 2. svetovej vojny“

Počas 2. svetovej vojny bola židovská komunita ako celok odsúdená nemeckými nacistami na vyhladenie. Nerobili rozdiely ani podľa pohlavia, pôvodu alebo veku obetí. Medzi týmito kategóriami však treba osobitne upozorniť na zážitky detí. Ako povedal jeden preživší, pre Nemcov počas 2. svetovej vojny bolo židovské dieťa „bytosťou, ktorá nielenže nemala právo na život, ale dokonca ani právo na smrť [...]. Vojna Nemcov proti židovským deťom sa začala, už keď boli v lone svojej matky“.¹⁾ Odhaduje sa, že z približne jedného milióna židovských detí (do veku 14 rokov), ktoré žili v Poľsku (Druhá Poľská republika) pred vojnou, prežilo okupáciu asi 5 000, čo predstavuje 0,5 percenta²⁾.

Historik holokaustu Raul Hilberg poukázal na štyri stupne politiky Nemecka voči židovským deťom počas 2. svetovej vojny: „Prvým boli počiatkové obmedzenia. Druhým bol život v gete. Potom prišli selekcie na deportácie alebo popravu. Nakoniec deti zavraždili.“³⁾ Stupne, ktoré Hilberg opísal, sa dajú použiť aj pri opise a analýze vyhladzovania dospelých. Treba však povedať, že ciele politiky vyhladenia židovských detí nastavené Nemcami sa do veľkej miery uplatňovali už v stupni života v gete. Najprv nepriamo, keďže táto skupina bola najviac vystavená negatívnym následkom životných podmienok v gete. Denný život židovských detí v getách v Generálnom Gouvèrnemente⁴⁾ závisel od mnohých faktorov, ako bol vek, pohlavie, bohatstvo rodiny, či mali rodičov alebo ďalších príbuzných atď. Osud židovských detí v getách, ktoré v menších mestách nazývali otvorené alebo polootvorené, a v uzavretých getách vo veľkých mestách sa tiež líšil. Druh a veľkosť geta okrem iného ovplyvňovali aj možnosti, ako získať potraviny.

Navyše, aj vek dieťaťa bol dôležitý. Čím staršie a vynaliezavejšie dieťa bolo, tým ľahšie sa dokázalo prispôbiť meniacej sa realite a prijať nové úlohy, ktoré podmienky vytvárali. Osud novorodencov a dojčiat bol osobitne ťažký. Napríklad vo varšavskom gete sa od jesene 1940 do júla 1942 každý mesiac narodilo v priemere okolo 230 detí⁵⁾. Jedným z nich bola Elżbieta Ficowska, rodená Koppel. V podmienkach vojny a života v gete sa postavenie v rodine zmenilo, keďže mnohí mladí židovskí muži a ženy z get boli nútení starať sa o materiálne veci, ktoré boli potrebné na prežitie. Často to boli deti, ktoré boli z dôvodu drobnej postavy a „dobrého vzhľadu“ za múrmi geta menej rozpoznateľné a tak lepšie dokázali zabezpečiť svojim rodinám potraviny.

Zásadným pre osud židovských detí v Generálnom Gouvenemente bolo začatie Operácie Reinhardt v roku 1942, ktorej cieľom bolo zavraždiť všetkých Židov v Generálnom Gouvenemente a v okrese Bialystok. S deťmi zaobchádzali rovnako ako so staršími a chorými ľuďmi alebo tehotnými ženami, spoločne boli označení ako neproduktívni, čo spôsobilo, že ich poslali na smrť do vyhladzovacích táborov ako prvých. Šancu na záchranu dostali tí, ktorých milovaným sa podarilo dostať ich na tzv. árijskú stranu a tam sa snažili zachrániť ich vďaka falošnej identite alebo tým, že ich pokrstili, alebo sa neustále ukrývali. Ich zážitky na árijskej strane boli tiež rôzne. Ďalšia skupina, ktorá mohla selekciu počas deportácií prežiť, boli staršie deti, osobitne tínedžeri, ktorých považovali za schopných pracovať.

Autorka: Martyna Grądzka-Rejak

1) AŻIH, spis ref. 301/1369, Relacja zbiorowa – do audycji „Dzieci oskarżają” [Kolektívna správa: pre program „Obžaloba detí“], k. 1.

2) *Dzieci żydowskie w czasach Zagłady. Wczesne świadectwa 1944-1948. Relacje dzieci ze zbiorów Centralnej Żydowskiej Komisji Historycznej*, wypracował O. Orzeł, Warszawa 2014, s. 10.

3) R. Hilberg, *Sprawcy, ofiary, świadkowie. Zagłada Żydów 1933-1945 [orig. Pächatelia, obete, prizerajúci sa: Židovská katastrofa, 1933 – 1945]*, Warszawa 2007, s. 209.

4) Generálny Gouvenement (po nemecky: Generalgouvernement, skratka GG) – teritoriálna jednotka v Poľsku, ktorú nacisti vytvorili 26. októbra 1939. Keď v septembri 1939 Nemecko napadlo Poľsko, krajinu rozdelili na tri časti: tretinu v západnej časti krajiny pripojili k Tretej ríši, tretinu vo východnej časti okupoval Sovietsky zväz a zo strednej časti urobili Generálny Gouvenement. Hlavným cieľom nacistického Nemecka bola úplná germanizácia územia Generálneho Gouvenementu priamym a nepriamym vyhladením obyvateľstva a zničením poľského kultúrneho dedičstva. Zdroje: https://www.yadvashem.org/odot_pdf/Microsoft%20Word%20-%206246.pdf; <https://sztetl.org.pl/pl/slownik/generalne-gubernatorstwo>

5) B. Engelking a J. Leociak, *Getto warszawskie. Przewodnik po nieistniejącym mieście*, Warszawa 2013, s. 71–72.

Zdroj B

Kópia striebornej lyžičky z varšavského geta

Zdroj: POLIN Múzeum dejín poľských Židov. Foto: Mateusz Szczepaniak

Zdroj C

Príbeh záchrany Elżbiety Ficowskiej

Henia Koppel porodila svoju dcérku vo varšavskom gete. Aj keď neexistovala žiadna záruka, že dieťa prežije, využila svoje kontakty v odboji, aby sa pokúsila zachrániť ho. Pomocou lieku dieťa uspali a odviezli z geta na „árijskú stranu“ v drevenej krabici, ktorú skryli medzi tehliami. V krabici bola aj strieborná lyžička s menom dievčatka a jej dátum narodenia: „Elżunia, 5 I 1942“. Henia Koppel zahynula v pracovnom tábore Poniatowa v novembri 1943. Elżuniinho otca Jossela zastrelili počas likvidácie varšavského geta.

Prevoz dieťaťa z geta zorganizovala Stanisława Bussoldowá, 56-ročná pôrodná asistentka a členka odboja, ktorá pomáhala Židom mimo geta a tiež židovským ženám pri pôrodoch v úkrytoch. Jej byt slúžil židovským deťom ako dočasné útočisko.

Aj keď to nebolo tak plánované, Elżunia (Alžbetka) zostala u Stanisławy nastálo. Vzhľadom na dobu a okolnosti strávila svoje detstvo v nezvyčajnom komforte, ďaleko od reality holokaustu. Počas vojny ju jej nová rodina ukrývala pred Nemcami a po vojne pred židovskými organizáciami, ktoré hľadali preživšie židovské deti. To, že je Židovka, zistila, až keď mala 17 rokov.

Stanisławe Bussoldowej bolo udelené vyznamenanie Spravodlivý medzi národmi.

Zdroj: Katalóg z výstavy *Medzi životom a smrťou: Príbehy záchrany počas holokaustu*

Zdroj D

Fotografia Stanisławy Bussoldowej

Zdroj: POLIN Múzeum dejín poľských Židov, s láskavým súhlasom Elżbiety Ficowskiej

Počas nemeckej okupácie povedala Stanisława Bussoldowá svojim susedom v nájomnom dome, že Elżbieta je nemanželským dieťaťom slúžky, ale i tak mali podozrenie, aký je pôvod dieťaťa, a hrozili, že ju udajú. Bussoldowá prenajala neďaleko Varšavy dom, kde dievčatá bývali s opatrovatelkou.

Fotografia Elżbiety Ficowskiej

Zdroj: POLIN Múzeum dejín poľských Židov, s láskavým súhlasom Elżbiety Ficowskiej

Elżbieta Ficowská sa tešila materinskej starostlivosti Stanisławy Bussoldowej a opatrovatel'ky Janiny Peciakovej. Matka niekoľkokrát telefonovala z geta a opatrovatel'ka dala slúchadlo telefónu do blízkosti uška výskajúceho dievčatka. Posledné takéto spojenie medzi nimi sa uskutočnilo v októbri 1942 (Foto: Varšava 1942).

Fotografia Elżbiety Ficowskiej

Zdroj: POLIN Múzeum dejín poľských Židov, s láskavým súhlasom Elżbiety Ficowskiej

Ako tínedžerka bola Elżbieta Ficowská rebelka a raz po hádke s mamou utiekla z domu. Rozhodla sa vyhľadať informácie o svojej židovskej rodine. Odradená riaditeľom archívu neskôr obnovila svoje hľadanie vďaka svojmu manželovi, básnikovi Jerzemu Ficowskému. Notárska zápisnica s podpisom jej otca je jediným nájdeným dokumentom súvisiacim s jej rodinou (Foto: Varšava, 1962).

Zdroj E

Vybrané úryvky z rozhovoru s Elżbietou Ficowskou

1. Pýtate sa ma, ako sa mi podarilo prežiť. Ja som pre to nič nemusela urobiť. Bol ... júl roku 1942. Bolo to 22. júla, keď sa začala veľká akcia likvidácie varšavského geta. Vtedy som bola v tom gete, bola som tam uprostred toho pekla. Mala som šesť mesiacov. Bol to proste zázrak. O to väčší, že ja som prišla o všetkých. Celá rodina, veľká rodina, údajne zahynula. Takže zostalo iba dieťa, šesťmesačné dieťa bez matky, otca, starého otca, starej mamy, strýkov a tiet. Šesťmesačné dieťa úplne samo.
2. Viem, že to bol zázrak. Bol to zázrak lásky na oboch stranách. Na jednej strane mojej židovskej rodiny, pre ktorú, viem si to predstaviť, to bol veľmi traumatický zážitok vzdať sa šesťmesačného dieťaťa, keď rodičia nevedeli, aká bude jeho budúcnosť. A čo sa stane s tým dieťaťom, ak ho dajú ľuďom, ktorých nepoznali? A koľko lásky bolo treba na tej druhej strane také dieťa prijať a postarať sa oň.
3. Irena Sendler¹⁾ vždy hovorila, že takých ľudí, ktorí pomáhali, nebolo dost. Želala si, aby ich bolo viac, ale však boli. A boli to ľudia, ktorých možno prirodzene nazvať hrdinami, lebo riskovali vlastný život a život svojich príbuzných. Nikto sa nenarodí ako hrdina. Hrdinstvo je istý druh abnormality, odchyľuje sa od normy. Nie každý je ochotný riskovať svoj vlastný život alebo život svojich detí, aby zachránil neznámeho človeka. Ale takí ľudia boli a bolo ich veľa, aj keď si Irena myslela, že ich nebolo dost. Asi mala pravdu, lebo ona bola pri tom.
4. Zachrániť dieťa bolo nesmierne náročné, najnáročnejšie. A práve preto sa podarilo zachrániť tak málo detí. Teda lebo dojča plače, tak ako aj chorľaví ľudia. Je tam tucet ľudí alebo tak nejako a to bábätko začne zrazu plakať, leží tvárou dolu na vankúši. Bábätko sa dusilo, ale nebolo iné východisko, lebo by mohlo upútať pozornosť Nemcov.
5. To najhoršie, čo sa mi v živote stalo, bolo niečo, čoho som si nebola vedomá. Predtým ako som si to uvedomila, som mala okolo seba iba lásku a dobrotu. Takže som nestihla mať traumy a svojej dcére som nemala čo odovzdať ďalej.
6. Lebo čo sa týka toho, že som Židovka, to mi nič nehovorilo. O Židoch som nič nevedela, vôbec nič. V tých časoch sa o tom v škole neučilo a ani doma sa o tom nehovorilo. U nás doma to bolo tabu, lebo moja mama sa vždy bála, že prídu Židia a vezmú jej milované dieťa. Preto som o Židoch nevedela absolútne nič. Pamätám si, že som išla do školy ... a učiteľka poľštiny som sa opýtala: „Pán profesor, kto to boli Židia? Čo znamená byť Židom?“ Zostal so mnou po hodine. Dve hodiny sme sedeli v knižnici a nedával mi otázky, len mi rozprával o Židoch, o tom, čo sa stalo, o 2. svetovej vojne a tak ďalej.

¹⁾ Irena Sendler (Sendlerowa) v Poľsku bola poľskou humanitárnou a sociálnou pracovníčkou, zdravotnou sestrou, ktorá pracovala počas 2. svetovej vojny v poľskom tajnom odboji v Nemcami okupovanej Varšave. V roku 1965 jej štát Izrael udelil vyznamenanie Spravodlivý medzi národmi.

Zdroj E

Úryvky zo záznamov preživších holokaust a ich záchrancov z rôznych krajín Európy³

Slovensko

Ako dieťa som počúvala rozprávku o dievčatku, ktoré jeho rodičia nemohli vychovať, a tak ho dali k tete. Ako rástlo, začalo tete hovoriť „mamička“. Po dlhom čase sa rodičia toho dievčatka vrátili domov. Keď som mala 12 rokov, zistila som, že to bol môj vlastný príbeh.

Zita Kurz, preživšia holokaust

Francúzsko

Jednoduchú krajčírku Lucienne Clément de l'Épine, ktorá mala po tridsiatke a bola matkou 8-ročného chlapca, pobúrila osud Židov. V roku 1942 zanesla na požiadanie svojho židovského suseda balíček do tábora v Compiègne, kde boli internovaní poľskí Židia. To, čo uvidela, ju šokovalo. Dala sa do kontaktu s tajnou organizáciou židovských žien WIZO⁴ a začala zachraňovať deti pred deportáciami a popravami.

„Madame Clément“, ako ju volali, vzala deti na farmy západne od Paríža v okrese Sarthe. Za dva roky zachránila viac ako 150 detí. Cestovala s niekoľkými z nich a najala sestry, ktorým za pomoc zaplatila. Väčšina rodín, ktoré deti prijali na svojich farmách, o ich židovskej identite nevedela. Madame Clément išla z dediny do dediny, aby ukryvané deti navštívila a ubezpečila sa, že je o ne dobre postarané.

Nemci ju dvakrát zatkli a vypočúvali, jej sa však podarilo presvedčiť ich, že je učiteľkou, ktorá dáva „žiakom“ súkromné hodiny. Viedla si učiteľský denník a zoznam detí, ktorým sa venovala. Po vojne vo svojej misii pokračovala tak, že deti vyhľadávala a priviedla ich naspäť do WIZO.

Lucienne Clément de l'Épine je jednou z takmer 4 000 Francúzov, ktorí dostali vyznamenanie Spravodlivý medzi národmi.

³ V katalógu z výstavy Medzi životom a smrťou: Príbehy záchrany počas holokaustu: <https://enrs.eu/between-life-and-death>

⁴ Women's International Zionist Organization = Medzinárodná sionistická organizácia žien.

Chorvátsko

Bola som Židovka, a preto som žila tak, ako keby som bola vo väzení. Nechodila som von, nestretávala sa s inými deťmi, s nikým. Ak som aj bola na ulici, išla som vždy držiac Djinu za ruku. A tak to bolo celé tri roky.

Dina Kahn, rodená Büchler, preživšia holokaust

Litva

Som jediný zo všetkých mojich židovských spolužiakov, ktorý prežil. Počas vojny som žil ilegálnym životom a skrýval sa na 15 miestach. Bolo to všetko možné vďaka výnimočnej pomoci a odvážnej oddanosti Domicélé a ďalších Litovcov.

Jehoshua Shochot, preživší holokaust

Ukrajina

Túlali sme sa hladní, slabí a vymrznutí, ale aj tak to nejako išlo. Nikto nevie, či by sme prežili, ak by nás Oxana nezobrala k sebe domov. Umyla nás, dala nám šaty a ošetrila rany.

Mikhail Smolenskiy, preživší holokaust

Pracovní list

Cvičenie 1

Dobře si pozrite fotografiu. Čo tam vidíte? Aké myšlienky a asociácie sa vám vynoria a aké otázky vám napadnú, keď sa na ňu pozeráte? Dokončite tieto vety:

1. Vidím, že

2. Myslím, že

3. Uvažujem, že

Cvičenie 2

Po prečítaní Zdrojov C a D napíšte štyri kľúčové udalosti v živote Elžbiety Ficowskej.

Vaša odpoveď:

1.

2.

3.

4.

Cvičenie 3

Napíšte, čo by ste sa ešte chceli dozvedieť o živote Elžbiety Ficowskej.

Vaša odpoveď:

Cvičenie 4

Vyplňte nasledujúcu tabuľku tak, že do príslušných stĺpcov zapíšete fakty a pocity, ktoré Elżbieta Ficowska počas rozhovoru vyjadrila. Potom odpovedajte na otázky pod tabuľkou.

<p style="text-align: center;">Fakty</p> <p style="text-align: center;">Kto? Čo? Kde? Kedy? Prečo? Ako?</p> <p style="text-align: center;"><i>Urobte zoznam tém, dátumov, podrobností o udalostiach, miestach (mesto, kraj, krajina), mien a skupín.</i></p>	<p style="text-align: center;">Pocity</p> <p style="text-align: center;">Aké pocity ste si všimli?</p> <p style="text-align: center;">Všímajte si výraz tváre a reč tela, reakcie, hlas, intonáciu, pauzy a výber slov.</p>

1. Môžu mať pocity, ktoré vyvoláva príbeh Elżbiety Ficowskej, vplyv na hodnotenie opísaných udalostí?

Vaša odpoveď:

2. Prečo je užitočné používať záznamy preživších holokaust a aké výzvy sú s tým spojené?

Vaša odpoveď:

Cvičenie 5

Vyplňte dotazník kritickej analýzy, ktorý je uvedený nižšie⁵, a potom odpovedajte na nasledujúce otázky.

<p>Rečník: Identifikujte rečníka. Meno, priezvisko, zážitková skupina, relevantné informácie. Čo ho oprávňuje o danej téme hovoriť?</p>	
<p>Priležitosť: Čo mohlo rečníka nabádať k tomu, aby vyrozprával svoj príbeh? Aký pohľad alebo zaujatie rečník prináša svojou skúsenosťou alebo situáciou?</p>	
<p>Ciel: Ako rečník vyjadruje svoje poslanstvo? Aký je emocionálny stav rečníka? Prečo poskytol/poskytla rozhovor? V čo dúfa rečník, že to dosiahne?</p>	
<p>Publikum: Koho sa rečník pokúša osloviť (zasiahnuť)? Komu sa prihovára?</p>	
<p>Predmet: Na aký predmet sa rečník sústreďuje?</p>	
<p>Tón, spôsob reči: Aký má rečník k danému predmetu postoj? Aká dikcia (výber slov) vytvára záchytné body v jeho reči?</p>	

⁵ Cvičenie vzniklo na základe metódy analýzy zdroja SOAPStone. Pracovný list môžete nájsť na: https://assets.ctfassets.net/r2fjgekz37jz/67LVNBEHTXLiTpUujxBEaX/a101373d43b386596cec3f2cd77c4e8a/GO_Critical_Analysis_with_SOAPStone.pdf

1. Môžu mať pocity, ktoré vyvoláva príbeh Elźbiety Ficowskej, vplyv na hodnotenie opísaných udalostí?

Vaša odpoveď:

2. Prečo je užitočné používať záznamy preživších holokaust a aké výzvy sú s tým spojené?

Vaša odpoveď:
